

Eğitim Kurumlarında Görevli ğretmenlerin Yaşadığı Ekonomik Kaygıların Bulgularının Değerlendirilmesi

Sertaç Topcu

MEB Eğitim Yöneticisi

sertactopcu@gmail.com, ORCID:0009-0002-5865-0012

zet

Bu çalışmanın amacı, eğitim kurumlarında görevli öğretmenlerin yaşadığı ekonomik kaygıların bulgularının değerlendirilmesidir. Eğitim, bir devletin kalkınabilmesi için olmazsa olmaz unsurlarındandır. Bu sürecin içerisinde de öğretmenlere çok ehemmiyetli vazifeler düşmektedir. Öğretmenlik bir milletin yarına hazırlanılmasındaki vazifeyi üstlenmiş bulunan uzman mesleğidir. Öğretmenlerin bu vazifelerini yapabilmesi için öncelikle kendilerini çok kaliteli yetiştirmeleri gerekmektedir. Bunun sağlanabilmesi için de öğretmenlerin ekonomik anlamda tatmin edilmesi elzemdir. Ülkemizde ğretmenlerin kişisel gelişimlerini yeterli düzeyde sağlayamadıkları görülmektedir. Öğretmenlik mesleğinin bu durumunun temel sebeplerinden biri ekonomiktir. Ekonominin temel değişim aracı olan para, insanların hayatlarını idame ettirebilmeleri ve toplumda bir yer edinebilmeleri için ehemmiyetli bir araçtır. Ekonomik değer olan para, kişinin hayatını idame ettirmek için gereklidir ve kişiyi çalışması için istekli hale getirir. Aldığı maaş miktarı sadece kişinin çalıştığı kurumdaki statüsünü değil; toplumdaki statüsünü de belirlemektedir. Öğretmenlerin ekonomik kaygılarının belirlenmesi ve bu kaygılara yönelik çözüm sunması açısından önemlidir. Ayrıca bu ekonomik kaygıların sebep olduğu durumların eğitimle ilgilenen yetkililere duyurulması açısından önemlidir. Bu araştırma Millî Eğitim Bakanlığına bağlı resmi okullarda vazife yapan

Öğretmenlerin ekonomik kaygılarının öğretmenlerin meslekî verimliliklerine yönelik etkisini belirlemek amacıyla yapılmıştır. Nitel bir araştırma olan bu çalışma 2022-2023 eğitim ğretim yılı gz dönemi süresi içerisinde yapılmış olup, İstanbul ili Kkekmece ilçesinde bulunan Millî Eğitim Bakanlığına bağlı olan resmi okullarda görevli 10 öğretmenle birebir görüşülerek gerçekleştirilmiştir. Bu anlamda çalışma çerçevesinde öğretmenlerin ekonomik kaygılarını gidermek için neler yapılabileceği, öğretmenlerin ekonomik kaygılarının nedenlerinin neler olduğu, öğretmenlerin ekonomik kaygılarının öğretmenlik mesleğinin verimliliğini nasıl etkilediği, öğretmenlerin ekonomik kaygılarını gidermek için neler yapılabileceği konuları üzerinde durulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Öğretmen, Ekonomik Kaygı, Meslekî Verimlilik

Evaluation of the Findings of the Economic Concerns Experienced by Teachers Working in Educational Institutions

Abstract

The aim of this study is to evaluate the findings of the economic concerns experienced by teachers working in educational institutions. Education is one of the indispensable elements for the development of a state. In this process, teachers also have very important duties. Teaching is a specialized profession that has undertaken the task of preparing a nation for tomorrow. In order for teachers to perform these duties, they must first educate themselves with high quality. In order for this to be achieved, it is essential that teachers are satisfied in an economic sense. It is observed that teachers in our country cannot provide their personal development at an adequate level. One of the main reasons for this state of the teaching profession is economic. Money, which is the basic means of exchange of the economy, is an important tool for people to maintain their lives and gain a place in society. Money, which is an economic value, is necessary to maintain a person's life and makes a person willing to work. The amount of salary he receives determines not only the status of the person in the institution where he works, but also his status in society. It is important for determining the economic concerns of teachers and providing solutions to these concerns. In addition, it is important to inform the authorities interested in education about the situations caused by these economic concerns. This research was conducted in order to determine the effect of economic concerns of teachers working in official schools affiliated to the Ministry of National Education on teachers' professional productivity. This study, which is a qualitative research, was conducted during the fall semester of the 2022-2023 academic year and was conducted by interviewing 10 teachers working in official schools affiliated to the Ministry of National Education located in Kkekmece district of Istanbul province one-on-one. In this sense, within the framework of the study, what can be done to address teachers' economic

concerns, what are the causes of teachers' economic concerns, how teachers' economic concerns affect the productivity of the teaching profession, what can be done to address teachers' economic concerns have been focused on.

Key Words: Teacher, Economic Anxiety, Professional Efficiency

Giriş

Eğitim, bir devletin kalkınabilmesi için olmaz ise olmaz unsurlarındandır. Bu vetirenin içerisinde de öğretmen olarak vazife yapanlara çok ehemmiyetli vazifeler düşmektedir.

Öğretmen mesleği, bir milletin yarına hazırlanılmasındaki vazifeyi üstlenmiş bulunan uzman mesleğidir. Kişiyi çağının ve milletin ihtiyacına göre donatmakta bulunan da yine öğretmenlerdir (Sezgin, 2020).

Öğretmenlerin ekonomik sorunları genel olarak şu şekilde sınıflandırılabilir (Uygun, 2020):

1. Öğretmenlerin geçim sıkıntısı vardır.
2. Öğretmenlerin konut sıkıntısı vardır.
3. Öğretmenler ekonomik zorluklardan ötürü ailevi sorunlar yaşamaktadır.
4. Öğretmenlerin maddi kaynaklarıyla ilintili olarak toplumsal statüsü düşmüştür.
5. Öğretmenlerin ekonomik yetersizlikten dolayı çocuklarının gelecekleriyle ilgili kaygıları vardır.

Şahan (2019), öğretmenlerin ekonomik sıkıntılarını; maaşların düşük oluşu, köy okulları hariç olmak üzere, lojmanlardan yararlanamamaları, öğretmenlerin çoğunun tek başına bir aileyi geçindirmek durumunda olması, yani tek maaşla çalışmalarını, kendi eğitimine ve gelişimine yeterli bütçe ayıramaması olarak sıralanmaktadır.

Öğretmenlik mesleği, alınan onca eğitime rağmen; genel olarak tüm devletlerde gelir seviyesi en düşük bulunan mesleklerden bir tanesidir. Saygınlığı ve statüsünün önemi kabul edilmekle birlikte, öğretmenlik mesleği standardı düşük meslekler içerisinde görülmektedir (Üstüner, 2021; Çelikkaya, 2019).

Öđretmenlik mesleğinin bu durumunun temel sebeplerinden biri ekonomiktir. Ekonominin temel değişim aracı olan para, insanların hayatlarını idame ettirebilmeleri ve toplumda bir yer edinebilmeleri için ehemmiyetli bir araçtır. Para, maddi ve somuttur. İnsanlarda ekonomik ve psikolojik bir tatmin sağlar. İnsan ne kadar paraya sahip olursa, ihtiyaçlarına da o derecede hızlı sahip olabileceğini dűřünür (Eren, 2017).

Temelde insanlar gösterdikleri emeğin karşılığında hak ettikleri parayı almak isterler. İnsanların aldıkları ücret, tatmin edici düzeyde olmadığı zaman kendini ktű hissetmesine sebep olur; iř verimini dűřürür, iře ilgiyi azaltır, kişinin işten ve kurumdan soğumasına sebep olur (Fındıkcı, 2017).

İnsanların çalışmalarındaki en ehemmiyetli sebep; ihtiyaçlarını karşılayabilmek için gerekli bulunan parayı kazanmaktır. İnsanlar ekonomik kazanç elde etmek ve bu sayede geçimlerini temin etmek için paraya ihtiyaç duyduklarından çalışırlar. Bireylerin aldıkları maař bir çok açıdan önemlidir (űstűner, 2021; elikkaya, 2019).

Ekonomik deđer olarak maař, kiřinin hayatını idame ettirmek için gereklidir ve kiřiyi çalıřması, çabalaması için gűdűler. Aldıđı maař miktarı sadece kiřinin çalıřtıđı kurumdaki statűsűnű deđil; toplumdaki statűsűnű de, standardının da belirler (űstűner, 2021; elikkaya, 2019).

Cumhuriyet rejiminin ilanından sonra űlkemize gelen Amerikalı eđitimci John Dewey, đretmen maařlarını Tűrk maarifinin merkezű bir meselesi olarak grmű ve ısrarla öđretmenlerin hayat standartlarının, statűlerinin ve refahının yűkselmesini tavsiye etmiřtir (űstűner, 2021; elikkaya, 2019).

1925'te Tűrkiye'ye gelen Alman eđitimci Kűhne de đretmen maařlarının az olmasını bűyűk bir tehlike olarak grmű, hayat řartları ile đretmen maařları arasında denge kurulmasını, böylece öđretmenlerin yařam standardının yűkseltilmesi gerektiđini önermiřtir (Aydın, 2017).

Cumhuriyet rejiminin ilanından bugűne kadar đretmen maařlarının iyileřtirileceđine dair bir çok söz verilmiř, ancak bu konuda gözle grűlűr bir adım atılamamıřtır (űstűner, 2021; elikkaya, 2019).

Öđretmenlerin aldıkları ücretlerin diğer çalışanlarla kıyaslandığında yeter düzeyde olmaması öğretmenlerin ekonomik sorunlar yaşamasına neden olmakta, bundan dolayı mesleklerini icra ederken akademik anlamda gerekli lűde verimli olamamalarına yol açmaktadır.

Alanyazında konuyla ilgili yapılan benzer çalışmalarda da görüldüğü üzere öğretmenlerin ekonomik sıkıntıları meslekî kaygılarını arttırmakta, bu durum da performans kaybına sebebiyet vermektedir.

Mesleğin statüsü ve değişen toplumsal algısının öğretmenlik mesleğinin icrasındaki etkileri de bu çalışmanın içeriğini ve temel amaçlarından birini oluşturmaktadır. Bu ve benzer çalışmaların artması alanyazında öğretmenlerin yaşadığı ekonomik sorunlara yönelik akademik çalışmalara katkı sunacak, böylece öğretmenlerin ekonomik sorunlarının mesleklerini icra etmelerine yönelik olumsuz etkileri konusunda farklı bakış açılarının geliştirilmesini sağlayacaktır.

Araştırmanın bu kısmında Millî Eğitim Bakanlığına bağlı resmi okullarda vazife yapan öğretmenlerin ekonomik kaygılarının öğretmenlerin meslekî verimliliklerine yönelik etkisini belirlemek amaçlanmıştır.

Bu araştırmada öğretmenlere yöneltilmiş olan aşağıdaki sorulara yanıtlar aranmıştır:

1. Öğretmenlerin görüşlerine göre öğretmenlerin ekonomik kaygılarını oluşturan nedenler nelerdir?
2. Öğretmenlerin ekonomik kaygılarının düzeyi ne ölçüde gerçekleşmektedir?
3. Öğretmenlerin ekonomik kaygılarının mesleklerinin verimliliğine etkileri nelerdir?
4. Öğretmenlerin vazifelerini icra ederken en çok etkilendikleri durumlar nelerdir?
5. Öğretmenlerin ekonomik kaygılarının giderilmesi için yapılması gerekenler nelerdir?

Bu anlamda çalışma çerçevesinde öğretmenlerin ekonomik kaygılarını gidermek için neler yapılabileceği, öğretmenlerin ekonomik kaygılarının nedenlerinin neler olduğu, öğretmenlerin ekonomik kaygılarının öğretmenlik mesleğinin verimliliğini nasıl etkilediği, öğretmenlerin ekonomik kaygılarını gidermek için neler yapılabileceği konuları üzerinde durulmuştur.

Günümüz koşullarında öğretmenlerin verimliliğini etkileyen birçok etken vardır. Ekonomik durum bu etkenlerin önemli sacayaklarından birini oluşturmaktadır. Bu çalışma öğretmenlerin ekonomik kaygılarının belirlenmesi ve bu kaygılara yönelik çözüm sunması açısından önemlidir. Ayrıca bu ekonomik kaygıların sebep olduğu durumların eğitimle ilgilenen yetkililere duyurulması açısından önemlidir.

Öğretmenlerin yaşadığı ekonomik kaygıların öğretmenlerin mesleki verimliliklerini olumsuz yönde etkiledikleri görülmektedir. Alanyazında bu konuda yapılan araştırmalardan elde edilen bulgu ve sonuçlar da bu yöndedir.

Buna karşın konuyla ilgili alanyazında yapılan çalışmaların yetersiz olması bu çalışmanın yapılmasını gerekli kılmaktadır. Bu çerçevede yapılan çalışmanın alanyazına katkı sunarak, alanında yapılacak olan çalışmalarda elde edilen verilere ve bulgulara ilave yapacağı düşünülmektedir.

Ayrıca konuyla ilgili yapılan çalışmaların öğretmenlerin yaşadığı ekonomik sorunlara dikkat çekerek öğretmenlerin mesleki verimliliklerine olumsuz yönde etki eden faktörlerin ortadan kaldırılmasına yönelik araştırmacılara ve politika yapıcılara ciddi ölçüde katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

ARAşTIRMANIN BULGULARI VE YORUMLARI

Bu bölümde araştırma çerçevesinde elde edilen bulgular görüşme formunda bulunan ve öğretmenlere sorulan beş soruya öğretmenler tarafından verilen yazılı cevaplara bağlı olarak incelenmiştir. Bu sorularda öğretmenlerin ekonomik kaygılarının bulunup bulunmadığı, bulunuyorsa ne düzeyde ve neden olduğu; ekonomik kaygı oluşturan sebeplerin neler olduğu; ekonomik kaygıların öğretmenlerin mesleklerini verimli olarak yerine getirmeyi etkileyip etkilemediği; öğretmenlerin ekonomik kaygılarına rağmen mesleklerini yerine getirirken en çok etkilendikleri vazifelerin neler olduğu; son olarak öğretmenlerin ekonomik kaygılarını gidermek için neler yapılması gerektiği konularına cevap aranmıştır.

1. Öğretmenlerin Ekonomik Kaygılarının Düzey ve Nedenlerine Dair Görüşleri

Görüşme formunu oluşturan sorulardan ilkinini teşkil eden “Ekonomik kaygınız var mı? Varsa kaygınız ne düzeydedir, niçin?” sorusuna katılımcıların verdiği cevaplar şu şekildedir:

“Evet, ekonomik kaygılar taşıyorum. Kaygımı besleyen ilk şey ailemin temel ihtiyaçları: Kendim kadrolu öğretmenim, eşim ise ücretli öğretmen. Devletin mevcut ekonomi-politik atmosferinde ikimizin toplam geliri temel ihtiyaçlarımızı karşılamaya dahi yetmemekte. Bunun dışında sosyal ihtiyaçlarımızdan ise tümünden ümitsizim.” (UE1)

“Ne ben ne eşim: tiyatro, sinema, konser ve gösterilere içkin hayal bile kuramıyoruz. Entelektüel gelişimin ana materyali bulunan kitap almak bile çok zor. Yani öğretmen olarak kendimizi sosyal ve entelektüel açıdan yeniden üretecek araçlara gelirimizi el vermemektedir. Ayrıca küçük bir kızımız var. Onun geleceği noktasındaki kaygılarımız ise oldukça yüksek.” (UE2)

“Ekonomik olarak kaygı içerisindeyim. Eşitsiz ekonomik koşullar, güvencesiz sağlık ve eğitim çocuğumun geleceği açısından temel kaygı noktaları. Bunun yanında artan işsizlik, güvencesiz ve esnek çalışmanın bir kural haline gelmesi, toplumsal örgütlenmenin zayıflığı ile buna paralel gelişen ve bunu beslemek için var bulunan gericilik, piyasacılık ve en nihayetinde neo liberal sapkınlık da hem ailem hem kendi açımdan ekonomik kaygı duymama sebep bulunan etkilerden bazılarıdır.” (UE3)

“Ekonomik kaygılarım ileri derecede var. Mesleğimde aldığım ücret, günlük ihtiyaçlarımı gidermeye, sosyal hayata dahil olmama, kendimi geliştirmek için yapacağım eğitimsel ve kültürel harcamalara yetmiyor. Sağlık hizmetlerinde istenilen refah seviyesine ulaşılmıyor. Ekonomik kaygılar ileride gelecek kaygısına dönüşüyor. Tüm bunlar da hem kendi gözümde hem de toplumun gözünde biz öğretmenlerin saygınlığımızı yitirmemize sebep oluyor.” (UE4)

“Ekonomik kaygı duyuyorum. Daha önce böyle bir kaygım yoktu, ancak son dönemlerde bu kaygıyı hisseder oldum. Çünkü artan fiyat artışları oldukça şaşırtıcı düzeye ulaştı.” (UE5)

“Ekonomik kaygı duymamam mümkün mü? İnsanın öncelik ile kendisi için sonra da etrafında dokunduğu tüm hayatlar için yenilenmesi gerektiğine inanıyorum. İnsanın kendini geliştirmesi için yeni yerler keşfetmesi, hayat doyumuna ulaşması, mutlu olması gerekiyor. Fakat son dönemlerde bunu kısıtlı olanaklarla yapmak hatta bazı dönemlerde hiç yapamamak mental olarak zorlayıcı.” (UE6)

“İleri düzeyde ekonomik kaygılarım bulunmaktadır. Bekâr bir insan olarak geçimimi sağlamakta zorlanıyorum ve bu durumun devamlı hale gelmesinden endişeleniyorum. Kurmak istediğim aile için yeterli refah seviyesini sağlayamamak, çocuklarıma güzel bir gelecek bırakamamaktan korkuyorum.” (UE7)

“Ekonomik olarak zor durumdayım. Sağlık, eğitim, barınma, seyahat, eğlence, turizm ve akla gelebilecek her türlü hizmet ve imkndan yeteri kadar faydalanamayacağımı düşünüyorum.” (UE8)

“ğretmenlerin ekonomik olarak kaygısal düzeyde böylesi bir çaresizliğin içerisinde bulunması toplumun malumu olduğundan mesleğimizin de itibarıyla ilgili olumsuz algılar olduğunu görüyorum.” (UE9)

“Ekonomik kaygım ileri oranda mevcut. Şu an ki kazancım benim sadece temel ihtiyaçlarını asgari oranda karşılması sebebi ile kaygılanma ve umutsuzluğa neden olmakta. Meslek saygınlığının son 15 yılda bittiği kanaatindeyim.” (UE10)

Yukarıda ğretmenlerin de söz konusu soruya yönelik olarak verdiği cevaplardan da anlaşıldığı üzere öğretmenlerin ekonomik kaygılarının bulunduğu, bu kaygı düzeyinin yüksek olduğu ve kaygıyı oluşturan çeşitli ekonomik dinamiklerin bu nedeni körüklediği bulgusuna ulaşılmıştır.

2. ğretmenlerde Ekonomik Kaygı Oluşturan Sebeplere Dair Görüşleri

Görüşme formunu oluşturan sorulardan ikincisini teşkil eden “Sizde ekonomik kaygı oluşturan sebepler nelerdir? Açıklayınız.” sorusuna katılımcıların verdiği cevaplar Şu şekildedir:

“Aslında ilk sorunun içerisinde açıklamaya çalıştım. Ayrıca dünyada sosyalist bloğun bir bütün halinde yıkılmasına paralel olarak, aslında ncelinde başlamıştır, kapitalist hegemonyayı zincirleyecek bir gücün kalmayışı ile bırakınız yapsınlar ekolü ile piyasacılık var gücüyle genişletilirken bizim de parçası olduğumuz geniş emekçi yığınların ve işçilerin elinde var bulunan zor bela kazanılmış tüm haklar da birer birer alınmaya başlandı.” (UE1)

“Türkiye’de bu seksen darbesi ve 24 Ocak kararlarıyla hız aldı. O günlerde ailem kaygı duyuyordu benim için Őimdi ise ben kat be kat fazlasını çocuğum için... Türkiye zal ile başlayan ve diğer hkmetlerle ivme kazanan ekonomik dar boğaz çağında kamuya ait ne varsa yağmaladı ve talan etti. Bu da bir kaygı sebebidir bence.” (UE2)

“Ekonomik olarak herkes gibi öğretmenler de sıkıntıda. Herkes için eşit ve ücretsiz eğitim artık sadece bir olmuş durumda. Parasız sağlık ve her köye dahi ulaştırılan önleyici sağlık hizmetlerinin

anısı ise çoktan yitip gitti. 8 saatlik iş günü ve hafta sonu tatili gibi insani kazanımlar elimizden alındı.” (UE3)

“Ekonomik kaygı oluşturan sebepler çok. Mesela, whatsapp gibi uygulamalar ile evimize giren enformasyon devrimi biz öğretmenleri de hem akşamlarından hem de hafta sonlarından etti mesela. Güvencesizlik tüm iş kollarını sardı. İnsan için üretim değil pazar için üretim anlayışı pompalandı. Ve doğallığında piyasa bizden yalnızca emeğimizi ve onun ürününü çalmakla kalmamaya başladı. Artık terimizi, kanımızı, sevdiklerimizi, zamanımızı ve zevklerimizi de çalmaya başladı.” (UE4)

“Ekonomik kaygının sebebini daha önce belirttim. Asıl ehemmiyetli bulunan sonucu. Ekonomik sorunların sonucunda geriye kendine yabancılaşmış, yalnızca kendi biyolojik yeniden üretimi için çalışan bir grup kaldı. Bu grupta biz öğretmenler de varız.” (UE5)

“Ekonomik olarak yaşanan zorluklar çok yönlü. Hayat pahalılığı ile hesaplaşamadığı için her geçen gün daha çok eriyecek ve sonunda posamız bir kenarda atıl çürümeye başlamışken çocuklarımızın bir üzüm gibi şaraplarını çıkarmak için ezilişlerini izlemek zorunda kalacağız. Endişemin ana hatları bunlar.” (UE6)

“Ekonomik beklentilerin istenildiği düzeyde karşılanmamasıdır. Ancak ben; tüm bunların esas sebebi olarak saygıyı ve değeri görmekteyim. Eğer bir millet öğretmene ne kadar değer verir, ne kadar hürmet ederse öğretmen kendine toplumda bir yer edinir ve belirli bir gelişmişlik seviyesine ulaşır.” (UE7)

“Bence statü ile ekonomi ilintilidir. Statü arttıkça ekonomik gelişme de sağlanır ve belirli bir doyuma ulaşılır. Ekonomik kaygı çekmeyen öğretmenler, işine ve mesleğine daha çok adapte olur.” (UE8)

“Ekonomik kaygı başlığında da belirttiğim gibi artan fiyatlar, her geçen gün fiyatların daha da artarak yukarı ivme kazanması.” (UE9)

“Ekonomik kaygılarının temelinde devletimizde ve dünyada yaşanan krizin sebep olduğu hayat pahalılığı ve buna bağlı olarak alım gücünün yetersiz kalması yatmaktadır. Mesleğimi uygulamamın karşılığında edindiğim maddi kaynak bu pahalılığın altında ezilmektedir. Bir birey maaşının $\frac{3}{4}$ ünü kiraya verir ise, bu bile tek başına kaygının kelime anlamı olabilir.” (UE10)

Yukarıda ğretmenlerin söz konusu soruya yönelik olarak verdiği cevaplardan da anlaşıldığı üzere öğretmenlerde ekonomik kaygıyı oluşturan sebeplerin çeşitli faktörler etrafında şekillendiği; özellikle düşük ücretler, enflasyon, hayat pahalılığı, sürekli artan tüketim fiyatları ve bunların sonucunda oluşan alım gücünün düşüklüğü gibi sebeplerin bu duruma yol açtığı bulgularına ulaşılmıştır.

3. Öğretmenlerin Ekonomik Kaygılarının Mesleklerinin Verimliliğine Dair Görüşleri

Görüşme formunu oluşturan sorulardan üçüncüsünü teşkil eden “Ekonomik kaygılarınız mesleğinizi verimli olarak yerine getirmeyi etkiliyor mu? Nasıl? Açıklayınız” sorusuna katılımcıların verdiği cevaplar şu şekildedir:

“Kaygı, hele sreklileşmişse psikolojik bir sorundur ve değil mesleği bir bütün olarak hayatın her alanını etkiler. Stres, sinir, tahammülsüzlük psikolojik etkiler olarak elbette hem benim en yakınlarımla hem de ğrencilerimin hayatlarına dokunduğum her noktada her ne kadar dizginlemek için ayrı bir çaba göstersem de belirgin etkiler olacaktır, oluyor.” (UE1)

“İsteksizlik, moralsizlik, umutsuzluk... Bunlar değil bir ğretmen herhangi bir bireyde olmaması gereken olduğunda derhal felsefi olarak ve psikolojik olarak müdahale edilmesi gereken durumlarken benim meslektaşlarımda kişisel gzlemimdir; artık normalimiz bu.” (UE2)

“Bir nceki soruda da giriş yaptığım gibi, ekonomik doyuma erişmek bir meslek için önemlidir. Kendinizi mesleğinize daha kolay adarsınız, dikkatinizi ve enerjinizi başka alanlarda harcamaz, mesleğinize yneltirsiniz. Çalışma isteğiniz artar.” (UE3)

“Yapılan bir çok araştırma, günlük yaşam ihtiyaçlarını rahatça karşılayan bireylerin mesleğinde daha huzurlu ve motive oldukları yönündedir. Ben de bu hissiyatı kendimde yaşadığımı düşünüyorum.” (UE4)

“Evet ğretmenlik mesleğini diğer mesleklerden ayıran en hemmiyetli fark manevi doyuma da ulaşmadır. Ancak ekonomik kaygıların çok ileri olması durumunda, manevi doyum da maalesef etkisini yitirmektedir.” (UE5)

“Mesleğimi verimli olarak yerine getirmemi etkilememesi için elimden geleni yapıyorum. Mesleğimi çok seviyorum ve sınıfımın kapısından girdiğimde diğer meslektaşlarım gibi tüm sorunlar o kapının ardında kalıyor.” (UE6)

“Sadece toplumda en değerli ve saygın bir yeri bulunan öğretmenin bu tür sorunlarla boğuşması can sıkıcı. Çünkü öğretmen bir gelecek inşa ediyor. Öğretmenin kafası rahat olmalı ki en verimli haliyle var olabilsin.” (UE7)

“Ekonomik kaygılar bir çok psikolojik rahatsızlığı da beraberinde getiriyor. Anksiyete, mesleğimin icrasını olumsuz etkiliyor. Her meslekte olduğu gibi dikkat ve odaklanma eksikliği öğretmenlikte de vazifeyin ifasını zorlaştırıyor.” (UE8)

“İsteksizlik mesleğim gereği en olmaması gereken bir duygu ve ben bu duyguyu kendimde barındırmıyorum. Çünkü öğrencilerimin gözlerine baktığımdaki o masumiyet bu duyguyu hak etmiyor.” (UE9)

“Mesleğin icrasında huzur ve mutluluk çok ehemmiyetli bir duygu. Huzursuzluk, kendini geliştirme isteği, bu gelişimde maalesef maddiyatla doğru orantılı olması beni çok yoruyor ve üzüyor.” (UE10)

Yukarıda öğretmenlerin söz konusu soruya yönelik olarak verdiği cevaplardan da anlaşıldığı üzere öğretmenlerin yaşadığı ekonomik kaygıların öğretmenlerin mesleklerini yaparken kendilerini ciddi oranda olumsuz etkilediği, her ne kadar bu durumu izale etme noktasında çaba harcıyor olsalar da ekonomik zorluklarla başa çıkma yollarında tıkanmalarının mesleklerini negatif açıdan etkilediği; özellikle bu durumun kendilerinde isteksizlik, verimsizlik, huzursuzluk ve psikolojik rahatsızlıklara sebebiyet verdiği bulgularına ulaşılmıştır.

4. Öğretmenlerin En Çok Etkilendikleri Vazifeleri İle İlgili Görüşleri

Görüşme formunu oluşturan sorulardan dördüncüsünü teşkil eden “Ekonomik kaygılarınıza rağmen mesleğinizi yerine getirirken en çok etkilendiğiniz vazifeler nelerdir?” sorusuna katılımcıların verdiği cevaplar şu şekildedir:

“1. Öğrencilere geleceğe dair bir umut duygusu aşlamak

2. Mücadele azmi vermek

3. İnanmak.” (UE1)

“Kendimde kalmayan bir şeyi nasıl öğretebilirim. Öğretme dediğimiz olay bir deneyim ile şekillendirme olgusudur. Ben öğrencilerime sevmeyi nasıl deneyimlendireyim? Hangi başlıkta yaşantılandırırım? Önce bunların cevabını bulurum. Sevgi olduktan sonra her şey kolay.” (UE2)

“Birey olmayı öğretme bence en başta gelir. En ehemmiyetli vazifeimiz öğrencilerin birer birey olduklarını ve bu birey olma durumlarının onları eşit birer yurttaşa dönüştürdüğünü öğretmektir. Oysa ekonomi gelişmiş devletlerde bireye değil kula ihtiyaç duyar. Bu sayede bunca emek karşısı, kamu düşmanı politikalar için onay alabilir.” (UE3)

“Eğitim müfredatındaki her türden bilim karşısı dönüşümleri değiştirmek gerektiği kanaatindeyim. Siyasal, pedagojik ve ekonomik olarak sorunlu ortamda bir öğretmen olarak birey ve yurttaş yetiştirmek mümkün değildir.” (UE4)

“Ben bütün enerjimi öğrencinin kullanması yönünde yaratılan basıncı almaya ayırmama rağmen etkisiz kaldığımı görüyorum. Kendini yenileyebilme olanağının çok ama çok az olması. Yeteri düzeyde teknolojik ürünlere sahip olunamayışı ve bu durum sonucunda öğrencilerimi desteklemek istediğim alanların eksik kalışı diyebilirim.” (UE5)

“En başta bilime önem vermek gerekir. Bilimsel düşünme, eleştirel bakma, olayları ve olguları deneyin ve teorinin süzgecinden geçirme, olgu ve kavramla arasında iç bağlantılar kurabilme gibi temel kazanımlar ise en ağır saldırı altındadır. Bugün okullarımızda korkmadan dünyanın 5 milyar, insanın ise 4 milyon yıllık bir canlı evriminin son yüz bin senesinin ürünü olduğunu anlatabilecek bir öğretmen var mı? Öğretmenim Âdem babamız ilk insan mı diyen bir çocuğa hayır diyebilir miyiz? Yağmuru melekler yağıdırıyor diyen bir çocuğa onun doğal bir vetire olduğunu anlatmaya kalktığımızda korkmamak mümkün mü?” (UE6)

“Öğretmenlik mesleğinin hiçbir gereğini katı siyasal ve ideolojik iklim altında gerçekleştiremeyiz. Peki ne mi yapıyoruz: Bakıcılık...” (UE7)

“1. Disiplinli çalışma

2. Motive olma

3. Meslekî inanç.” (UE8)

- a. Yeni hobiler edinme
- b. Farklı kültürleri tanıma
- c. Her zaman ilerlemeci olma.” (UE9)

“1. Ölçme ve değerlendirme: Ödev kontrolleri sırasında ödenecek faturaların aklıma gelmesi değerlendirmelerimi yüzeysel yapmama sebep oluyor.

2. Araç-gereç temini: Ders içi etkinlikler için geliştireceğim öğretim materyallerini ekonomik kaygılar nedeniyle erteliyor ya da iptal ediyorum.

3. Hazırlık süreci: Ders öncesi yapmam gereken ön hazırlıkları kaygılarım sebebiyle odaklanma sorunu yaşadığımdan yeteri kadar iyi yapamıyorum.” (UE10)

Yukarıda öğretmenlerin söz konusu soruya yönelik olarak verdiği cevaplardan da anlaşıldığı üzere öğretmenler esasen mesleklerini icra ederken kendilerini etkileyen maddelerin üçle sınırlanmasını bir tarafa bırakarak, bu hususta çok daha kapsamlı ve açıklayıcı betimlemelerde bulunmuşlardır. Öğrencilere tüm kısıtlı ve sınırlı imkanlara rağmen yardımcı ve faydalı olma çabasında bulunan öğretmenlerin öğrencilerinin yaşamına ve banteline dokundukları ölçüde mutlu oldukları, maddi anlamda her ne kadar zorluklarla karşı karşıya kalsalar da manevi anlamda hem kendilerini hem de öğrencilerini tatmin etme noktasında gayret sarf ettikleri, öğrencilere kazandırdıkları her türden kazanım için ayrı ayrı mutlu oldukları bulgusuna ulaşılmıştır.

5. Öğretmenlerin Ekonomik Kaygılarının Giderilmesine Dair Görüşleri

Görüşme formunu oluşturan sorulardan beşincisini teşkil eden “Öğretmenlerin ekonomik kaygılarını gidermek için neler yapılabilir?” sorusuna katılımcıların verdiği cevaplar şu şekildedir:

“Devletin mevcut şartlarında herhangi bir meslek grubuna yönelik, eğer o meslek grubu doğrudan patronların ve iktidarların sömürüsüne hizmet etmek için yapılandırılmamışsa, iyileştirme yapılması olanaksızdır.” (UE1)

“Mevcut iktisadi dinamikler sadece devletimizde değil dünyada proleterleştirme ve yeniden proleterleştirme üzerine kurulmuştur. Emekçiler ve öğretmenler bu durumu zam ile ya da ek ödemeler ile aşamaz. Aksine emekçilerin var oldukları her alanda örgütlenerek olaylara örgütlü

müdahale etmeleri ve siyasetin meclisten kurtarılarak işyerlerine ve sokaklara taşınması ile bir şeyler mümkün olma yoluna girecektir diye düşünüyorum. Bunun dışında proleterleşen öğretmenin de artık bir orta katman tüketicisi olmadığı basbayağı bir proleter olduğunu anlaması ve sınıfı kendinde bir sınıftan kendisi için bir sınıfa dönüştürmede öncü bir konumda olduğunu bilince çıkarmasıyla da zaten yol alınmış olacaktır. Zamma gelince unutmayın zam sadece maaşa yapılmaz.” (UE2)

“ğretmenlerin neler düşündüğünü, hissettiğini ve istediğini anlamak gereklidir bence.” (UE3)

“ncelik ile sorunun kaynağının tespit edilmesi yerinde olacaktır. Bunun için öğretmenler ile toplantılar, anketler, birebir görüşmeler yapılabilir.” (UE4)

“Burada ehemmiyetli bulunan nokta, öğretmenlerin mesleğini olumuz olarak etkileyen sorunları ortadan kaldırmaktır ki öğretmenler kendilerini tam olarak mesleklerine adasınlar.” (UE5)

“Kaygının temelinde ve en başında olumsuz ekonomik etkenler, edinilen hakların yeterince uygulamaya konulmaması, toplum gözünde saygınlığın yitirilmesi gelmektedir diye düşünmekteyim.” (UE6)

“ğretmenlerin kendileri ve aileleri için ekonomik kaygı içermeyecek bir maaş ödemesinin yapılması, diğer memur basamaklarından ayrılmasını sağlayacak ve özerkliğini kuracağı bir meslek kanun düzenlemesinin getirilmesi, velilerin, öğrencilerin, yöneticilerin ve tüm toplumun nezdinde ileri saygınlığın kazandırılması yönünde çalışmaların yapılması, atılacak adımlardan bazıları olabilir.” (UE7)

“Kesinlikle zam yapılarak maaşların artması gerekiyor.” (UE8)

“ğretmenler toplumun bir parçasıdır. Öğretmenlerin ekonomik kaygılarının giderilebilmesi için öncelik ile toplumun tamamına yayılan bir refah seviyesine ulaşılabilmesinin gerekli olduğunu düşünüyorum. Bunun gerçekteşmesi de devlet çapında bir ekonomik reform ve doğru siyasi adımlarla mümkün olacaktır.” (UE9)

“1. ncelik ile öğretmenliğin saygınlığı artırılmalı.

2. ğretmenlerce ilgili yanlış söylemlere müdahale edilmeli.

3. Öğretmenlik camiası tek sendika altında toplanmalı, ayrışma olmamalı.

4. Bu sendikalar sadece öğretmenlerin haklarını savunan ve çözüm odaklı olarak çalışmalı.

5. Elbette maaş iyileştirme yapılmalı.

6. Eğitim ile ilgili durumlarda işin mutfağında bulunan öğretmenlerden görüş alınmalı ve onaya oy birliği ile sunulmalı.” (UE10)

Yukarıda öğretmenlerin de söz konusu soruya yönelik olarak verdiği cevaplardan da anlaşıldığı üzere öğretmenler, her şeyden önce, maddi imkanlardan da daha önce meslek onurlarının ve öğretmene saygının geri kazanılmasını arzu ediyorlar. Bunun dışında ücretlere yapılacak zamların kendilerini tatmin edici ölçüde makul olması gerektiği, öğretmenlik mesleğinin daha ciddiye alınır bir düzeye yükseltilmesi gerektiği, kendilerinin, ailelerinin ekonomik sıkıntı yaşamayacakları ölçüde gelire sahip olmaları gerektiği bulgularına ulaşılmıştır.

Sonuç ve Tartışma

Bu araştırmanın bulguları doğrultusunda bir takım sonuçlara ulaşılmıştır. Elde edilen sonuçları aşağıdaki şekilde maddeler halinde sıralamak mümkündür:

1. Öğretmenlerde kaygı oluşturan sebeplerin başında ekonomik sorunlar gelmektedir.
2. Öğretmenlerin ekonomik kaygı düzeyleri yüksektir.
3. Düşük ücretlendirme öğretmenlerde statü kaybına neden olmaktadır.
4. Toplumsal statü kaybı öğretmenlerin kaygı düzeylerini derinleştirmektedir.
5. Ekonomik kaygılar öğretmenlerin mesleki verimliliklerini olumsuz yönde etkilemektedir.
6. Öğretmenlerin mesleki verimliliklerinin artırılması için ekonomik kaygılarının tamamen giderilmesi ya da azaltılması gerekmektedir.
7. Politika yapıcıların öğretmenlere ödenen ücreti arttırmaları ve öğretmenlerin toplumsal statülerinin yükseltilmesi amacıyla çalışmalarda bulunmaları gerekmektedir.

Araştırmanın sonuç ve tartışma bölümünde öğretmenlerin kendilerine yöneltilen sorulara verdikleri cevaplardan hareketle ulaşılan bulgular çerçevesinde değerlendirmelerde bulunulmuştur. Öğretmenlere yöneltilen ekonomik kaygınız var mı? sorusuna öğretmenlerin verdiği cevaplardan öğretmenlerin ekonomik kaygılarının bulunduğu, bu kaygı düzeyinin yüksek

olduğu ve kaygıyı oluşturan çeşitli ekonomik dinamiklerin bu nedeni körüklediği sonucuna ulaşılması öğretmenlerin yaşadığı ekonomik kaygı ile ilgili sorun odaklarının acilen çözümlenmesi gerektiği sonucuna bizi götürmektedir.

Bunun yanı sıra öğretmenlere yöneltilen kendilerinde ekonomik kaygı oluşturan sebeplerle ilgili olarak öğretmenlerin verdiği cevaplar da öğretmenlerde ekonomik kaygıyı oluşturan sebeplerin çeşitli faktörler etrafında şekillendiği; özellikle düşük ücretler, enflasyon, hayat pahalılığı, sürekli artan tüketim fiyatları ve bunların sonucunda oluşan alım gücünün düşüklüğü gibi sebeplerin bu duruma yol açtığı neticeleri doğurmaktadır.

Öğretmenlere yöneltilen ekonomik kaygılarının mesleklerini verimli olarak yerine getirmeyi etkileyip etkilemediği yndeki soruya öğretmenlerin verdiği cevaplardan da anlaşıldığı üzere öğretmenlerin yaşadığı ekonomik kaygıların öğretmenlerin mesleklerini yaparken kendilerini ciddi oranda olumsuz etkilediği, her ne kadar bu durumu izale etme noktasında çaba harcıyor olsalar da ekonomik zorluklarla başa çıkma yollarında tıkanmalarının mesleklerini negatif açıdan etkilediği; özellikle bu durumun kendilerinde isteksizlik, verimsizlik, huzursuzluk ve psikolojik rahatsızlıklara sebebiyet verdiği görülmüştür.

Milli eğitim sistemimizin mihenk taşı olan öğretmenlerde verimsizliğe neden olan söz konusu sorunun giderilerek öğretmenlerin verimliliğinin arttırılması yönünde çözümler üretilmesi gerekmektedir. Ekonomik kaygılara rağmen mesleklerini yerine getirirken öğretmenlerin kendilerini en çok etkileyen vazifelerin neler olduğu sorusuna öğretmenlerin verdiği cevaplardan da anlaşıldığı üzere öğretmenler esasen mesleklerini icra ederken kendilerini etkileyen maddelerin le sınırlanmasını bir tarafa bırakarak, bu hususta çok daha kapsamlı ve açıklayıcı betimlemelerde bulunmuşlardır.

Öğrencilere tüm kısıtlı ve sınırlı imkanlara rağmen yardımcı ve faydalı olma çabasında bulunan öğretmenlerin ğrencilerinin yaşamına ve bamteline dokundukları ölçüde mutlu oldukları, maddi anlamda her ne kadar zorluklarla karşı karşıya kalsalar da manevi anlamda hem kendilerini hem de öğrencilerini tatmin etme noktasında gayret sarf ettikleri, öğrencilere kazandırdıkları her türden kazanım için ayrı ayrı mutlu olduklarını belirtmişlerdir. Bu durum da öğretmenlik mesleğinin kutsallığını göstermesi açısından önemli bir noktadır. Zira ğretmenlerin her koşulda öğrencilerine faydalı olmaya kanalize olmuş insanlar oldukları yönünde güçlü bir belirti olarak bu durum görülebilir.

Öğretmenlere yöneltilen ekonomik kaygılarını gidermek için neler yapılabileceği yönündeki soruya öğretmenlerin verdiği cevaplardan öğretmenlerin, meslek onurlarının ve öğretmene saygının geri kazanılmasını arzu ettikleri sonucuna ulaşılmıştır. Bunun dışında ücretlere yapılacak zamların kendilerini tatmin edici ölçüde makul olması gerektiği, öğretmenlik mesleğinin daha ciddiye alınır bir düzeye yükseltilmesi gerektiği, ailelerinin ekonomik sıkıntı yaşamayacakları ölçüde gelire sahip olmaları gerektiği bilgisine ulaşılan diğer sonuç ifadeleri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Yirci (2020), öğretmenlerin mesleklerini icra ederken yaşadıkları en önemli öğrenme süreçlerine etki eden faktörlerden birinin ekonomik kaygılar olduğunu; öğretmenlerin kişisel ve meslekî gelişimlerini sürdürebilme noktasında istedikleri harcamaları yapamadıklarını ifade etmiştir. Bu bulgular mevcut bu araştırmanın bulguları ile de örtüşmektedir.

Araştırma bulgularına dayalı olarak öğretmenlerin meslekî gelişimlerini sürdürebilmeleri ve çeşitli faaliyetlere katılabilmeleri için gerekli maddi desteğin sağlanması gerektiği ifade edilebilmektedir. Katılımcılar, yukarıda ifade edilenlerin dışında yaşadıkları ekonomik kaygılar sebebiyle kendilerinin de kişisel meslekî gelişimlerine ve öğrenmeye yeterince önem vermediklerini ve isteksiz olduklarını belirtmişlerdir. Bu bulgu da öğretmenlerin yaşadıkları ekonomik zorluklarla ilişkilendirilebilir. Can'ın (2020) öğretmenlerin ekonomik imkansızlıklarıyla ilgili yapmış olduğu çalışmada elde ettiği, ekonomik kaygı yaşayan öğretmenlerin öğrenmeye ve öğretmeye pek de istekli olmadıkları ve bu konuda yeterince çaba sarf etmedikleri yönündeki bulgular ile mevcut bu araştırmanın bulguları ile de örtüşmektedir.

Bu bağlamda öğretmenlerde kaygı oluşturan nedenlerin başında ekonomik sorunların geldiği, öğretmenlerin yaşadığı ekonomik kaygı düzeyinin yüksek olduğu, öğretmenlerin toplum tarafından kendilerine bakış açılarının değişmesi gerektiği, bu çerçevede düşük ücret alan ve statü kaybı yaşayan öğretmenlerin toplumsal statülerinin yükseltilmesi gerektiği, ekonomik kaygıların öğretmenlerin mesleki verimliliklerini olumsuz yönde etkilediği, öğretmenlerin mesleki verimliliklerinin artırılması amacıyla süratle ve sürdürülebilir bir biçimde ekonomik kaygılarının izale edilmesi gerekmektedir.

Sonuç olarak öğretmenlerin mesleki gelişimlerini en iyi şekilde sürdürebilmeleri ve motivasyonlarını ileri seviyede tutarak öğrencilerine çok daha yararlı olabilmeleri için ekonomik kaygı yaşamayacakları ölçüde makul düzeylerde gelire sahip olup rahat ve refah içinde yaşamaları

gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu çalışmanın araştırmacılara ve politika yapıcılara referans oluşturacak bulgu ve sonuçlara ulaşması toplumun mihenk taşlarından biri olan öğretmenlik mesleğinin toplumsal statüsünü arttıracadığı gibi öğretmenlerin yaşadığı ekonomik kaygıları giderici ve mesleki verimliliklerini arttırıcı sosyal politikaların geliştirilmesine katkı sunacağı dűřnlmektedir. Bu alışma, ayrıca, bu ya da benzeri bir konuda araştırma yapacak olan araştırmacılara da yapacakları çalışmanın alanyazın erevesi bağlamında da katkı sunacaktır.

Kaynakça

Aras, N. ve Szen, N. (2020). *Yönetim Bilimi*, Ankara: Pagema Yayınılık.

Atanur Baskan, G., Aydın, A. ve Madden, T. (2021). Türkiye'deki ğretmen yetiştirme sistemine karşılaştırmalı bir bakış. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15(1), 35-42.

Baş, ř. (2020). Öğretmenlerin kişilik özellikleri, psikolojik güvenlik algıları ile ğretmen sesliliği arasındaki ilişki. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul.

Başaran, İ.E. (1989). *Yönetim*, Ankara: Gl Yayınevi.

Başkale, H. (2021). Nitel araştırmalarda geçerlik, güvenirlik ve örneklem büyüklüğünün belirlenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 9(1), 23-28.

Cave, S. ve Mulloy, C. (2020). *Sınıf Yönetiminde Genel ğretim Metotları*. İstanbul: Nobel Yayınları.

Ceylan, M. (2020). Öğretmenlere yönelik sürekli meslekî gelişim etkinliklerinin ğretmen ve okul yöneticilerinin görüşlerine göre incelenmesi: Türkiye ve İngiltere rneği. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kırıkkale: Kırıkkale niversitesi.

alık, T. (2019). Öğrenen rgtler olarak eğitim kurumları. *Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (8), 115-130.

De Wet, O. (2021). *Eğitim Yönetiminde Geçerlik ve Güvenirliğinin Araştırılması*. Ankara: H.. Sağlık Bilimleri Fakültesi.

Demir, Y. (2021). Örgütlerde yönetsel etkinliğe yeni bir yaklaşım: Yaratıcı liderlik. *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 11(22), 419-444.

Demir, S. ve Arı, Ö. (2020). Eğitsel Süreç Nedir? Bir Uygulama. *S.D.Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5 (1), 87-102.

Eraslan, B. ve Çakıcı, E. (2021). Öğretmenlerde Tükenmişlik. *AÜ Eğitim Bilimleri Dergisi*, 12 (2).

Eren, E. (2017). *Örgütsel Davranış ve Yönetim Psikolojisi*. 7. Baskı, İstanbul: Beta Basım Yayım.

Fındıkçı, İ. (2017). *İnsan Kaynakları Yönetimi*. İstanbul: Alfa Basım Yayım Dağıtım.

Oktay, S. (2021), *Bilimsel Araştırma ve İstatistik Teknikleri*, Ankara: Bilim Kitap.

Özdevecioğlu, M. vd. (2019). Kadın ve erkek yöneticilerin yönetimi altındaki personelin motivasyon, stres ve iş tatmini farklılıklarını belirlemeye yönelik bir araştırma. *Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 10(2), 125-138.

Özkan, F. (2012). *Eğitimde Yeni Gerçekler*, Ankara: Türkiye İş Bankası Yayınları.

Özsoy, T. ve Açıkalın, A. (2020). *Çağdaş Örgütlerde İnsan Kaynağının Yönetimi*, Ankara: PegemA Yayınları.

Şahan, G. (2019).”Öğretmen Sorunları ve Çözüm Önerileri”. *Eğitim ve Denetim*. 1(11):21-25.

Şişman, S. (2019). *Proje Liderlerinin Yöneticilik-Liderlik Özellikleri ile Karakter Profilleri Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi*, Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü, İstanbul.

Taşkın, C. ve Sönmez S. (2020) Sıfat Listesinin (ACL), *Türkiye Koşullarına Uygun Eşdeğerlik, Geçerlilik, Güvenilirlik, Norm Çalışması ve Örnek Bir Uygulama*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Üstüner, M. (2021). Eğitim Kurumlarında Yönetim Tarzı Ölçeğinin Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 22(3), 429-457.

Verhoeven, A. Ve Schneder W. (2021). Eğitim Envanterleri. *Europe Journalist of Specialist Needal Educations*, 20 (2), 215-229.

Yetim, T. ve Göktaş, M. (2019). *Klasik Yönetici Davranışlarına Öğretmenlerin Tepkileri*, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.